

**LEWENSORIËNTERING
GEMEENSKAPLIKE TAAK VIR ASSESSERING
DEEL B
NASIENRIGLYNE**

AFDELING A KORTVRAE

VRAAG 1

- 1.1 • Normale mense maak vordering op die gebied (uit teks). **OF**
• Mense soos ek en jy/gewone mense. (1)
- 1.2 • Dit beteken jy is geïnspireer om **te soek na mense wat vordering maak op hierdie gebiede. OF**
• Om te **help om die vordering wyer te versprei.** (1)
- 1.3 Wanneer ons tans bewus raak van 'n probleem, is ons geneig om onverdraagsaam te wees ✓ teenoor die kwessie en dan praat ons daaroor/ doen stappe om die kwessie op te los. ✓ (2)
- 1.4 Onverdraagsaamheid teenoor hierdie omstandighede/weiering om omstandighede te aanvaar, ens. ✓
Staan op vir regte/weerstaan die omstandighede/verander situasie of self/ verkry ondersteuning, ens. ✓ (2)
- [6]**

VRAAG 2

- 2.1 Integriteit (1)
- 2.2 Nasiener se diskresie – enige lewensvatbare voorstel + toepaslike regverdiging:
 • Finansiële restitusie/vergoeding/terugbetaling aan slagoffers van bedrog – vergoeding vir die finansiële koste aan slagoffers/misdadigers moet dieselfde finansiële verlies ly.
 • Gemeenskapsdiens in minder bevoorregte gemeenskappe (getal dae = geld geneem) – het empatie met diegene wat minder gelukkig is as hulle en verstaan finansiële gevolge van kriminele daade vir slagoffers.
 • Regering of die maatskappy ens. waar geld en ander bates geneem is, moet beslag lê op alle bates wat met die opbrengs van kriminele daade gekoop is tot die waarde van die geld wat geneem is, ens. – moenie enige voordele wat uit die oneerlikheid verkry is, kan geniet nie.
 • Misdadigers moet 'n rekord hê wat sigbaar is vir alle toekomstige potensiële werkgewers – die misdadiger werk bedrieglik en kan nie vertrou word nie en kan dus nie werklik in diens geneem word nie. Dit sal verdere bedrog deur die misdadiger voorkom.

- Enige buitelandse misdadigers moet uit die betrokke land verwyder word en nie weer in die land toegelaat word nie/moenie verblyfreg ontvang nie, ens. – dit sal voorkom dat die ekonomie van die betrokke land weer deur hierdie misdadiger beïnvloed word. (2)
- 2.3 Bewyse sal aandui dat hy skuldig is en hy wou vervolging voorkom. (1)
- 2.4 Enige twee lewensvatbare antwoorde:
- Hoë vlakke van armoede – mense is desperaat om te oorleef.
 - Algemene houding van wetteloosheid in Suid-Afrika.
 - Hoë vlakke van arm, onopgevoede mense in bevolking – dus vatbaar vir uitbuiting.
 - Korrupte wetstoepassers is deel van die probleem.
 - Swak regstelsels – baie min misdadigers word vervolg.
 - Beperkte beskermingsmeganismes bestaan – moeilik om die misdadigers te vang.
 - Swak rolmodelle in topleiersposisies. (2)
- 2.5 Enige lewensvatbare antwoord wat met die bron verbind word:
- Die integriteit van sommige mense in sleutelgesagsposisies in openbare en privaat sektor word bevraagteken.
 - Suid-Afrika het in die laaste tyd baie korporatiewe skandale beleef/ skandale bly opduik.
 - Baie belangrike dienste is vasgevang in ondernemings in Gupta-besit.
 - Baie maatskappye is vasgevang in 'n omvattende web van korrupsie wat verbind word met ons voormalige president en die Gupta-familie. (2)

[8]**VRAAG 3**

- 3.1 Enige TWEE lewensvatbare antwoorde:
- 'n Oneweredig klein middelklas.
 - Aansienlike verskil tussen die lewenstandaarde van die hoër klas en laer klas.
 - Die meeste van die land se kapitaal is saamgevoeg in die hande van oligarge.
 - Lae lewenstandaard vir die grootste deel van die bevolking van die land. (2)
- 3.2 Beleggers wil seker wees dat hul geld teen diefstal beskerm is. (1)
- 3.3 Enige twee lewensvatbare antwoorde + verduidelikings:
- Ekonomies ly burgers wanneer die ekonomie van die land afneem.
 - Hoër belasting om staatsuitgawes te dek en te vergoed vir diegene wat nie belasting betaal nie.
 - Afleggings – maatskappye kan dit nie bekostig om salarisse vir alle werkers te betaal nie.
 - Hoë werkloosheidsyfer – bankrotskap van maatskappye, minder vakatures.
 - Onbillike diensvoorwaardes – lae salarisse vir oorwerk.
 - Verlaagde lewenstandaard aangesien lewenskoste op alle terreine styg. (2 × 2 = 4)

- 3.4 Enige lewensvatbare antwoorde (soek twee lewensvatbare en geldige punte):
- Party mense bewonder rykdom – beskou dit as 'n sterk punt en doel, maar die spotprenttekenaar werp lig op die uitbuiting van die armes vir individuele gewin.
 - Spotprenttekenaar beskou die rykdom as geldgierigheid, oordaad, verlamming en vergruising van die armes.
 - Die rykes word ryker, maar die armes word armer omdat al die rykdom in 'n uitgesoekte paar individue gekonsentreer is.
 - Die meerderheid van die mense ly as 'n direkte gevolg van geldgierigheid en uitbuiting.

(2)

- 3.5 Enige een lewensvatbare voorstel + verduideliking:
- Verbeter maatskappysekuriteit om bedrog en korrupsie te voorkom – dit sal die vlakke van korrupsie in 'n maatskappy verminder en die maatskappy van bankrotskap red – beveilig poste.
 - Verbeter wetstoepassing en regstelsel – om misdadigers te ontmoedig.
 - Gelyke geleenthede vir alle burgers – belê in opvoeding en skep werk, ens.
 - Gelyker verdeling van salarisse oor alle sektore heen – verlaag topsalarisskale en verhoog salarisse van handearbeiders.
 - Hoër belasting van baie ryk sektore en baie laer belasting vir middelklas.
 - Beskerm die demokratiese stelsel – verseker dat die mag by die mense bly en nie by die outokrate van die politieke elite nie.
 - Dwing maatskappye wat goed presteer om hoër salarisse te betaal.
 - Verenig laer- en middelklaswerkers in vakbonde om hulle te bemagtig om diensvoorwaardes te beding.
 - Verbeter infrastruktuur om lewenskoste vir die armes te verlaag – om reistyd en reiskoste te verminder, ens.
 - Verminder die magskepping van diegene in die politiek en ander hooggeplaaste amptenare.

(1 + 2 = 3)

[12]

VRAAG 4

Enige twee lewensvatbare antwoorde + verduidelikings (kan antwoorde trek uit Vraag 3 – GTA A)

Ryk mense het geld, maar het soms 'n gebrek aan die volgende:

- Ryk mense toon dikwels **'n gebrek aan deernis en empatie** vir diegene wat minder gelukkig is as hulle – uit voeling met lyding en raak behep met probleme van Eerste Wêreld/raak selfsugtig en verwen/geldgierig.
- Ryk mense ervaar **groot verantwoordelikheid en druk om te presteer en te slaag in topbestuursposte** – is meer vatbaar om werk af te skeep ten koste van ander om reputasie en samelewingstatus te beskerm, ens.
- Baie ryk mense is nie **altyd baie gelukkig nie** – meer geïsoleer van familie en vriendskap, geneig om oppervlakkige/minder vrygewige mense te wees, ervaar nie die vreugde van gee aan diegene met minder nie.
- Ryk mense ervaar **verveeldheid met die lewe** – hulle het alles, geen gebrek aan materiële items nie – lewe is oppervlakkig en betekenisloos/raak gou moeg vir besittings, ens.
- Ryk mense **sukkel** oor die algemeen **om ware lewenstryd te hanteer**, veral finansiële kwessies – te gewoond aan hoë lewenstandaard en sukkel om met minder te leef, ens.

(2 × 2)

[4]

30 punte

AFDELING B BEREDENEERDE OPSTEL**VRAAG 5**

In vandag se wêreld, waar leiers 'n groot verantwoordelikheid dra om hul organisasies effektief en suksesvol te bestuur, is dit onmoontlik om hul integriteit te behou wanneer soveel verantwoordelikheid op hul skouers rus.

Komplekse opstelle moet die volgende temas inkorporeer:

- 'n Begrip van die druk wat leiers ondervind om te presteer en te slaag.
- 'n Begrip van die gevolge van kriminele dade – beide vir die oortreder en die slagoffers (empatie).
- 'n Besinning oor die belangrikheid van morele en etiese waardes (LO-waardes).
- Voorbeelde om standpunt te ondersteun of om belangrikheid van standpunt te demonstreer.

Formaat van 'n komplekse opstel (A/A+):

- Die leerder se standpunt moet duidelik deur die hele opstel en in die inleiding oorgedra word.
- Die standpunt moet dieselfde wees in die gevolgtrekking.
- Duidelik en intellektueel geskrewe paragrawe wat met leerder se standpunt ooreenstem.
- Sterk ondersteuning vir leerder se stellings deur voorbeelde – uit bronne en uit eie "ervaring".
- Leerder se eie stem moet duidelik wees.
- Sterk morele karakter moet oorgedra word – LO-waardes moet weerspieël word.
- Vraag moet volledig beantwoord word – met geen gapings in die argument nie.
- Dit maak voorsiening vir 'n sterk teenargument.

40 punte

Totaal: 70 punte

LEWENSORIËTERING: OPSTELRUBRIEK 2018

KRITERIA	PUNTE	VLAK
<p>'n Duidelike standpunt word ingeneem en fokus is konsekwent in die hele opstel.</p> <p>Die standpunt word in die inleiding gegee.</p> <p>Die argument stem tot nadenke, insiggewend. Dit bied 'n unieke "eie stem"-perspektief deur te steun op toepaslike, gedetailleerde en spesifieke voorbeelde.</p> <p>Die voorbeelde word naatloos in die argument geïntegreer.</p> <p>Vertoon deeglike begrip van kwessies binne die konteks van moraliteit in leierskap (druk/gevolge/empatie/moraliteit van leiers).</p> <p>Die argument word vaardig volgehou en is heeltemal oortuigend met alternatiewe perspektiewe/argumente wat in ag geneem word.</p> <p>Dit word pittig en duidelik uitgedruk.</p>	<p>40</p> <p>39</p> <p>38</p> <p>37</p> <p>36</p>	7+
<p>'n Duidelike standpunt word ingeneem en fokus is konsekwent in die grootste deel van die opstel.</p> <p>Die standpunt word in die inleiding gegee.</p> <p>Die argument word deeglik en logies ontwikkel met 'n reeks toepaslike, spesifieke voorbeelde om die leerder se standpunt te ondersteun.</p> <p>Die voorbeelde word duidelik in die argument geïntegreer.</p> <p>Toon bewys van begrip van kwessies binne die konteks van moraliteit in leierskap (druk/gevolge/empatie/moraliteit van leiers).</p> <p>Die argument word meestal volgehou en is heel oortuigend.</p> <p>Dit word duidelik uitgedruk.</p>	<p>35</p> <p>34</p> <p>33</p> <p>32</p>	7
<p>'n Duidelike standpunt blyk uit die argument.</p> <p>Kandidaat fokus op vraag; daar kan egter 'n paar insinkings wees.</p> <p>Die argument is duidelik, dra gewig en word logies ontwikkel met 'n reeks meestal relevante, spesifieke voorbeelde om die leerder se standpunt te ondersteun met 'n bewustheid van die rol van wette om samelewingsgedrag te verskuif al dan nie.</p> <p>Gemoed met kwessies binne die konteks van die vraag – temas van moraliteit in leierskap word ondersoek en is meestal suksesvol.</p> <p>Die argument word volgehou met kleiner insinkings in logika OF relevansie, maar is heel oortuigend.</p> <p>Dit word op die meeste plekke duidelik uitgedruk.</p>	<p>31</p> <p>30</p> <p>29</p> <p>28</p>	6
<p>'n Duidelike standpunt word deur die leerder ingeneem.</p> <p>Insinkings in fokus en/of geïmpliseerde fokus op plekke.</p> <p>Die argument is duidelik en 'n paar relevante, spesifieke voorbeelde word verskaf in 'n poging om die leerder se standpunt te ondersteun.</p> <p>Die voorbeelde word nie altyd suksesvol in die argument geïntegreer nie.</p> <p>Die leerder het 'n poging aangewend om die kwessies binne die konteks van die vraag uit te pak – temas van moraliteit in leierskap geniet aandag, maar nie altyd suksesvol nie.</p> <p>Die fokus van die argument neig om af te wyk en logika kan ontbreek.</p> <p>Dit word toereikend uitgedruk.</p>	<p>27</p> <p>26</p> <p>25</p> <p>24</p>	5
<p>Die leerder het probeer om 'n standpunt in te neem.</p> <p>Die fokus op die vraag neig om yl te wees in plaas van substantief; opstel is grootliks verhalend.</p> <p>Verwys na kwessies binne die Suid-Afrikaanse konteks – temas van moraliteit in leierskap geniet oppervlakkig aandag.</p> <p>Die argument is oppervlakkig en voorbeelde is vaag en plek-plek veralgemeen.</p> <p>Die argument toon gebrek aan fokus en word swak volgehou.</p> <p>Die uitdrukking is soms lomp, maar die kandidaat kan sy/haar idees oordra.</p>	<p>23</p> <p>22</p> <p>21</p> <p>20</p>	4
<p>Die leerder se standpunt is vaag of onduidelik.</p> <p>Daar is geen duidelike argument aanwesig nie, alhoewel 'n paar voorbeelde en punte verskaf word in 'n poging om die vraag te beantwoord.</p> <p>Daar is bewys van herhaling van idees.</p> <p>Argument toon gebrek aan fokus, samehang en logika.</p> <p>Die uitdrukking is lomp en kan die algehele betekenis wat die kandidaat probeer oordra, beïnvloed.</p>	<p>19</p> <p>18</p> <p>17</p> <p>16</p>	3
<p>Geen standpunt word deur die leerder voorsien nie/gedagtes is deurmekaar.</p> <p>Argument word geïmpliseer; leerder spreek die vraag nie uitdruklik aan nie.</p> <p>Die antwoord verskaf 'n paar voorbeelde, maar hulle word nie met die vraag in verband gebring nie.</p> <p>Die antwoord is verhalend en die voorbeelde is herhalend.</p> <p>Uitdrukking is gebrekkig en verhoed dat die kandidaat sy/haar idees oordra.</p>	<p>15</p> <p>14</p> <p>13</p> <p>12</p>	2
<p>Daar is geen verband met die vraag nie en die idees wat verskaf word, is irrelevant.</p> <p>Voorbeelde is lukraak en dien geen doel nie.</p> <p>Uitdrukking is dikwels onverstaanbaar en kan onduidelik wees.</p>	0–11	1